

ENZİM VE MİKROBİYAL BİYOTEKNOLOJİ

İnsan mikrobiyom projesi

2

- Sekansı çıkarılan ilk mikrobiyal genom *Haemophilus influenza'*dır.
- 1994 yılında çevresel biyoloji, endüstri ve halk sağlığı gibi pek çok alanda önemli mikroorganizmaların genomlarının belirlenmesi için “mikrobiyal genom projesi” başlatılmıştır.
- 2008 yılında, 115 milyon \$ bütçe ile “insan mikrobiyom projesi” hayata geçirilmiştir.
- Proje kapsamında, insan vücudunda yaşayan yaklaşık 600 mikroorganizma türünün genomunun ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

Mikrobiyal genomlar

3

- *S. pneumoniae* enfeksiyonları (zatürre), 1946 yılından bu yana aşı ile tedavi edilebilmektedir.
- Fakat bu aşılar bazı durumlarda küçük çocuklarda hastalığın gelişmesini durduramamaktadır.
- 2001 yılında bu organizmanın genom sekansı tamamen çıkarılmıştır.
- Bakterinin yüzeyinde bulunan ve daha önce keşfedilmemiş pek çok protein tespit edilmiştir.
- Araştırmacılar bu gelişmelerin, zatürreye karşı yeni tedavi alternatifleri (örn; gen terapisi) geliştirilmesinde kullanılabileceğini düşünmektedir.

Mikrobiyal genomlar

4

- Mikrobiyal genomların aydınlatılması ile şu konularda ilerleme sağlanması hedeflenmektedir:
 - Atmosferik CO₂ ve diğer gazların miktarını düşürebilecek bakteri tipleri geliştirmek,
 - Biyolojik silahları tespit edebilmek,
 - Dayanıklı ve dönüştürülebilir plastik maddeler üretmek,
 - Daha kaliteli gıdalar üretmek,
 - Zararlı maddeleri teşhis edebilecek biyosensör organizmalar üretmek,
 - Mikroorganizmaların insan sağlığına nasıl katkıda bulunduğunu ve nasıl hastalık meydana getirdiğini anlamak,
 - Daha yeni ve hızlı teşhis ve tedavi yöntemleri geliştirmek.

BAZI MİKROBİYAL GENOMLAR

Bakteri	Hastalık	Genom büyüklüğü	Gen sayısı
<i>Bacillus anthracis</i>	Şarbon	5.23 MB	5000
<i>Borrelia burgdorferi</i>	Lyme hastalığı	1.44 MB	853
<i>Chlamydia trachomatis</i>	Göz ve genital sistem enfeksiyonları	1.04 MB	896
<i>Escherichia coli</i> <i>O157:H7</i>	Besin zehirlenmeleri	4.10 MB	5283
<i>Haemophilus influenzae</i>	Çocuklarda şiddetli göz, boğaz, kulak enfeksiyonları	1.83 MB	1746
<i>Helicobacter pylori</i>	Gastrik ülserler	1.66 MB	1590
<i>Listeria monocytogenes</i>	Ciddi besin zehirlenmeleri	2.94 MB	2853
<i>Mycobacterium tuberculosis</i>	Tüberküloz	4.41 MB	3974
<i>Neisseria meningitidis</i> (MC58)	Menenjit ve kan enfeksiyonları	2.27 MB	2158
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	Zatürre ve kronik akciğer enfeksiyonları	6.30 MB	5570
<i>Rickettsia prowazekii</i>	Tifüs (kara humma)	1.11 MB	834
<i>Rickettsia conorii</i>	Akdeniz ateşi	1.30 MB	13742236
<i>Streptococcus pneumoniae</i>	Akut solunum sistemi enfeksiyonu	2.16 MB	4012
<i>Yersinia pestis</i>	Vebe	4.65 MB	3885
<i>Vibrio cholerae</i>	Kolera	4.00 MB	

Viral genomik

6

- Birçok öldürücü virüs çok hızlı mutasyona uğramaktadır.
- Araştırmacıların yeni hedeflerinden birisi de viral genomların sekansının çıkarılmasıdır.
- Böylelikle virüslerin hastalık oluşturma mekanizmaları ortaya çıkarılabilecek ve daha etkili antiviral ilaçlar geliştirilebilecektir.

Sekansı çıkarılan, tıbbi açıdan önemli bazı viral genomlar

7

Virüs	Hastalık	Yıl
Ebola virüsü	Ebola hemorrajik ateşi	1993
Hepatit A virüsü	Hepatit A	1987
Hepatit B virüsü	Hepatit B	1984
Hepatit C virüsü	Hepatit C	1990
<i>Herpes simplex</i> virüsü-Tip I	Soğuk algınlığı	1988
HIV-1	AIDS	1985
İnsan papilloma virüs	Servikal kanser	1985
İnsan poliovirüsü	Poliomiyelit	1981
İnsan rinovirüsü	Nezle	1984
SARS-CoV virüsü	SARS	2003
Variola virüs	Çiçek hastalığı	1992

Sentetik organizmalar

- Stony Brook Üniversitesi'nden bir grup araştırıcı, 7500 bç'lik bir sentetik DNA parçası üretmiştir.
- Bu DNA parçasını, sentetik bir polio virüs yapmak için kullanmışlardır.
- Bu gelişmeden hemen sonra aynı yaklaşımla sentetik bir bakteriyofaj üretilmiştir.
- Yakın gelecekte biyoteröristlerin bu teknolojiyi Ebola gibi ölümcül virüsleri tekrar ortaya çıkarmak için kullanmaları mümkündür.
- Bu nedenle “sentetik biyoloji”nin bu yeni çağı hakkında endişe duymak yersiz değildir.

Mikrobiyal tanı-Teşhis yöntemleri

- Moleküler biyoloji teknikleri geliştirilmeden önce hastalıkların teşhisi için klasik biyokimyasal yöntemler uygulanmakta idi.
- Bu yöntemlerle, kültüre alınan mikroorganizmaların teşhis edilmesi yoluna gidilmekte idi.
- Örn; boğaz enfeksiyonunu (*S. pyogenes*) tespit edebilmek için doktor, bir eküvyon çubuk ile boğazınızdan örnek almaktadır.
- Daha sonra bu örneği kültür ortamına aktararak organizmanın varlığını tespit etmeye çalışmaktadır.

Mikrobiyal tanı-Teşhis yöntemleri

10

- Ancak RFLP, PCR, DNA sekanslama gibi ileri teknikler ile bakteri ve virüsler, daha hızlı ve hassas tespit edilebilmektedir.
- Eğer patojenin genomu beklenenden daha fazla sayıda restriksiyon fragmenti oluşturuyor ise, bu durumda Southern Blot analizi uygulanabilmektedir.

KAYNAK

11

- Michael A. Palladino , William J. Thieman
Biyoteknolojiye Giriş Kitabı